ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 108, Eylül 2020, s. 404-417

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.44769>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
2.07.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2020

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DURUKAN
Akdeniz Üniversitesi
ayseguldurukan@akdeniz.edu.tr

Arş. Gör. İrem BEKAR
Karadeniz Teknik Üniversitesi
irembekar@ktu.edu.tr

Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR
Akdeniz Üniversitesi
sebnemarc@gmail.com

KTÜ FAİK AHMET BARUTÇU KÜTÜPHANESİ'NİN İŞARET VE YÖNLENDİRME TASARIMI BİLEŞENLERİNİN TESPİTİ

Öz

Bilgi toplumu olgusu ile birlikte önemi artan enformasyon kavramı, geçmişten günümüze kadar insanoğlu için daima ön planda olmuştur. Her alanda varlığını sürdüren ve bilginin aktarılma yollarını tartışan enformasyon, mekânsal olarak; mekân içerisinde bilgi almaya yönelik etkileşimin sağlanmasındaki görsel iletişim araçlarının ergonomi kriterlerine uygun olması anlamına gelir. Bilginin aktarılmasında en az iki kişinin varlığından söz etmek gerekirken görsel iletişim araçları bu sınırlılığı ortadan kaldırmıştır. Görsel iletişim araçları arasında önemli bir yeri olan işaret ve yönlendirme elemanları günlük hayatımızın her alanında karşımıza çıkmakta ve yaşamımızı kolaylaştırmaktadır. Son dönemlerdeki gelişmeler ile birlikte işaret ve yönlendirme elemanlarının tasarımlarının da önemi oldukça artmıştır. Birçok mekânda olduğu gibi toplumsal mekânlarda da görsel iletişim araçlarının kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Kütüphaneler de bilginin ve enformasyonun en fazla ihtiyaç duyulduğu toplumsal alanlardır. Araştırmanın amacı, kütüphanenin kimliğine, insanların beğeni ve algı düzeylerine uygun, kullanıcının işlerini kolaylaştıracak tasarımlar yapılmasını sağlamak bu kapsamda

daha bilinçli hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Çalışmada KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi görsel iletişim araçlarından işaret ve yönlendirme elemanları tespit edilerek işaret ve yönlendirme tasarım bileşenleri bağlamında tipoloji, renk, malzeme, yer seçimi ve mekâna uygunluk olarak beş başlık özelinde değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Enformasyon, İşaret ve Yönlendirme Tasarımları, Kütüphane, Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi

EVALUATION OF KTÜ FAİK AHMET BARUTÇU LIBRARY IN THE CONTEXT OF SIGN AND ORIENTATION DESIGN COMPONENTS

Abstract

Information is required to increase importance with the phenomenon of information society, it has always been at the forefront for human beings from past to present. Information spatially, which exists in every field and discusses ways of transferring information; It means that the visual communication tools in ensuring the interaction for receiving information in the space comply with the ergonomics criteria. While it is necessary to talk about the presence of at least two people in the transfer of information, visual communication tools eliminated this limitation. Signs and orientation elements, which have an important place among visual communication tools, appear in every aspect of our daily life and make our life easier. With the recent developments, the importance of the design of the sign and direction elements has also increased considerably. As in many places, the use of visual communication tools in social spaces has become inevitable. Libraries are also social areas where information and information are most needed. In the study, KTÜ Faik Ahmet Barutçu Library, visual communication tools, sign and orientation elements, in the context of sign and orientation design components, are handled in five titles as typology, color, material, location selection and suitability for location.

Keywords: Information, Orientation and Marking Designs, Library, Faik Ahmet Barutcu Library

1. GİRİŞ

Yaygın kullanımı ile bilgi olarak bilinen enformasyon kavramı bilgiyi aktarım yollarını tartışmakta; son yıllarda farklı anlatım yolları ile de bunu aktarmaktadır. Özellikle bilgi toplumu olgusu ile birlikte önemi artan enformasyon, geçmişten günümüze kadar insanoğlu için daima ön planda olmuştur. Bilgi aktarıldıkça ve çoğaldıkça değer kazanan bir olgudur. Bilginin aktarılma sürecinde her aşama zincirin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Enformasyon zinciri olarak tanımlayabileceğimiz bu süreçte zincirin parçalarında eksiklik olması halinde bilgi aktarımında sorunlar yaşanmaktadır.

Yurdadoğ (2004) , bilginin aktarım yollarını; dil, yazı, müteharrik harfli matbaanın bulunuşu, kitle iletişim araçları, yapay uyduların devreye girmesiyle yeni boyutlar kazanan uziletişim (telekomünikasyon) olarak ayırmıştır. Bu verilerden her biri doğru ve anlaşılır kullanıldığında enformasyon zinciri bozulmayacak ve nitelikli bir bilgi aktarımı sağlanabilecektir. Bilgi ve enformasyonun yenilik, yeterlilik, anlamlılık ve anlaşılabilirlik açısından taşıdığı değer 'enformasyon zinciri'nin niteliğini belirlemektedir. Bu nedenle, enformasyona yönelik süreçlerin dikkatle yönetilmesi gerekmektedir (Tamdoğan, 2009). Bilişimden iletişime;

mühendislikten mimarlığa geniş bir yelpazede kendine yer bulan enformasyon faktörü birçok farklı disiplin tarafından incelenmektedir.

Bir mekânı deneyimleyen kişinin, karar vermeden veya bir davranışta bulunmadan önce bilgi alması gerekmektedir. Bilgi alma işlemi görerek, dokunarak veya hissederek olabilmektedir. Bu nedenle kullanıcının bilgilendirilmesi gereken mekânlarda uygun elemanların kullanılması gerekmektedir (Eren Akaydın ve Canbay Türkyılmaz, 2018). Mekânsal anlamda enformasyon, mekân içerisinde bilgi almaya yönelik her türlü ekipmanın tasarımı ve yerleşiminin uygun olması anlamına gelir (Ertaş, 2012). Enformatik düzenleme ise mekânın kullanıcılara yönelik anlaşılabilirliği arttırmak hedefleyen bir yaklaşımdır. Aynı zamanda mekânın tanımlanması, mekân hakkında bilgi vermesi anlamına da gelen enformatik düzenlemeler (Ertaş, 2012), kullanıcıların mekân içindeki algılarını arttırarak yön bulmalarını kolaylaştırır. Enformasyon aynı zamanda, mekânın ergonomik koşullarının sağlanabilmesi açısından önemli bir kriterdir. Ergonomik açıdan mekânda enformasyon düzenlemeleri kişinin karar vermeden ve bir davranışta bulunmadan önce bilginin kolayca elde edilip ayırt edilmesi sürecini tanımlanmaktadır. Bu süreçte enformatik verilerin eksik ve yetersiz olduğu durumlarda karmaşa ve anlaşılmazlık gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yani enformatik boyut, ergonomi kriterlerinin sağlanmasında tasarımı yönlendirecek (Eren Akaydın ve Canbay Türkyılmaz, 2018) ciddiyette bir öneme sahiptir.

Enformasyon ve bilgi kavramlarının, bir mekânla değerlendirilmesi mekânın anlaşılabilirliğini ve iş akışının hızlanmasını sağlayarak kullanıcının mekânlar arasında kolaylıkla hareket etmesine yardımcı olur (Ertaş, 2012). Özellikle hastane, okul, kütüphane gibi karmaşık organizasyonlu mekânlarda enformasyon ağı nitelikli olması; kullanıcının mekânı anlayabilmesi ve mekânlar arasında kolay hareket edebilmesini sağlar.

Bu doğrultuda çalışma kapsamında kompleks yapı örnekleri arasında yer alan kütüphane binaları ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, kütüphanelerdeki işaret ve yönlendirme tasarımların işlevsel açıdan ve grafik tasarım açısından taşıması gereken (tipoloji, renk, malzeme, yer seçimi ve mekâna uygunluk) özellikler bakımından durumunun ve yeterliliğinin tespit edilmesidir. Çalışma kapsamında kütüphane binalarının enformatik diline odaklanılarak; KTÜ Ahmet Faik Barutçu Kütüphanesi örneklemini üzerinden mekân ve doküman açısından mevcut işaret ve yönlendirme elemanlarının tespiti ve bu tasarımların algılanabilirliği ve işlevselliğinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

1.1. Kütüphane Binalarında Enformasyon

Günümüzde bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler, insanlığa yeni pencereler açmaktadır. Özellikle iletişim ve bilgi teknolojilerindeki her gelişme bizlerin yaşantısına olduğu kadar, ülkelerin de geleceklerine yön vermekte ve yeniden yapılandırmaktadır. Bu gelişim ve değişimin hayatımıza kattığı konfor ve kolaylıklar, bilginin önemini daha da arttırmaktadır (Karpuz, 2008). Bu bağlamda kütüphane binaları bilgi ve bilgiye erişim adına önemli bir rol üstlenmektedir.

Kütüphaneler; halk, araştırma, üniversite ve okul kütüphaneleri gibi farklı sistem türlerine sahip olabilmektedir. Bunların içinde, üniversite kütüphaneleri eğitime ve araştırmaya destek veren en önemli kurumlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kuru ve Türkyılmaz, 2019). Bireyin ve toplumun bilgi ihtiyaçlarının karşılandığı özel mekânlar olan kütüphaneler, fiziksel çevre açısından kullanıcı gereksinimlerini karşılayabilecek ortamlar olacak şekilde tasarlanmış,

üretilmiş ve kullanılıyor olmalıdır (Küçükcan ve Öztürk, 2006). Bu gerekliliklerin karşılanmadığı durumlarda kütüphane binası, kullanıcıların dolayısıyla kütüphanenin beklentilerini karşılayamayarak olumsuz yönde etkilenir.

Kütüphanelerin; hızla artan bilgiyi elde ederek; aynı hızda okuyucuya sunması beklenmektedir. Bu görev kütüphanelerinin büyük bir verimlilik anlayışı ile çalışmalarını gerekli kılmaktadır (Akış, 1997). Bu nedenle kütüphanelerde bilgiye erişim kolaylığı açısından yönlendirme, bilgi ve enformasyon faaliyetleri yeterli olmalıdır (Ertaş,2012). Kütüphanelerde iş akışı; kullanıcılar ve kaynakların bulunduğu bölüm arasındaki ilişkiyi kapsamakta ve bu ilişki ne kadar nitelikli olursa mekâna ve kaynaklara erişim açısından ergonomisi de doğru olur. Özellikle mekânlarda gerekli tabelaların, harflerin ve bilgi verici tüm elemanların anlaşılabilir bir biçimde doğru tasarlanması ve aydınlatmayla ilişki kurarak algısının güçlendirilmesi gerekmektedir (Ertaş, 2012).

Kütüphanelerde çok fazla veri, bilgi ve kaynağın olması nedeniyle kitaplıklardaki kaynakların düzen ve sistemine dair bilgilendirmenin etkin biçimde yapılması, kullanıcı için aradığı kitaba en hızlı şekilde erişmesi için birincil derecede önem taşımaktadır (Akaydın ve Türkyılmaz, 2018). Bu nedenle kullanıcının kaynağa en kısa ve en pratik yoldan yönlendirilmesi için gerekli enformatik düzenlemelerin yapılmış olması önem taşır. Kullanıcının bir karar vermeden ve bir davranışta bulunmadan önce bilginin rahatlıkla elde edilip anlaşılması için bilgi verici tüm elemanların iyi şekillendirilmesi gerekmektedir (Kuru ve Türkyılmaz, 2019). Bu bağlamda mekânsal enformasyonun sağlanmasında işaret ve yönlendirme elemanları ve bu tabelaların fiziksel, işlevsel özellikleri ve etkinliği önemli bir yere sahiptir.

2. İşaret ve Yönlendirme Tasarımı Bileşenleri

İşaret ve yönlendirme elemanları gidilmek istenen yere kolaylıkla ulaşılmasını sağlayan enformasyon araçlarıdır. Yön bulma, bilgilendirme, tanıtım amaçlı kullanılan işaret ve yönlendirme elemanları genel kullanım amacı nitelikli çevreler oluşturmak, bilgilendirme, yönlendirme, tanıtım gibi toplum yararına olabilecek düzenlemeleri en olur şekilde çevreye yansıtmaktır (URL-1).

Bir mekânın kullanıcıları için tasarlanan işaret ve yönlendirme elemanları; bilgi verme, kişinin mekâna uyumunu sağlama, mekâna kimlik kazandırma, kişiyi mekânda yönlendirme ve dekor oluşturma gibi işlevlere sahiptir. Bununla birlikte, bilgilendirme tasarımı kullanıcının enerjisini artırmanın yanı sıra, algısını uyanık tutacak şekilde tasarlanmalıdır. Böylelikle kullanıcının algıları açık kalır (Mijksenaar, 2008: 204; Topraklı ve Nas, 2019). Dolayısıyla, işaret ve yönlendirme tasarımları çevre ile uyumlu, özgün ve yaratıcı, interaktif ve dikkat çekici olmalıdır. İşaret ve yönlendirme tasarımları; tipografi, renk kullanımı, malzeme kullanımı, mekâna uygunluk, yer seçimi, uygulama olarak sınıflanan bileşenlerin kullanımıyla oluşmaktadır (Topraklı ve Nas, 2019).

-2. Bodrum Kat	-1. Bodrum	Zemin Kat	Birinci Kat
<ul style="list-style-type: none">Kuzey Cephe GirişSerbest Çalışma SalonuTeknik OdaDepoFotoğraf Çekim Noktası	<ul style="list-style-type: none">Sürelî Yayınlar ArşiviCilt AtölyesiSirkülasyon AlanlarıLavabolarOkuma SalonuDoğu Cephesi GirişFotoğraf Çekim Noktası	<ul style="list-style-type: none">Referans SalonuSirkülasyon AlanlarıÖdünç Verme BirimiLavabolarBilgi Toplama ve Seminer OdasıFotokopi BirimiGüvenlik Kontrol BirimiGüney Cephesi/Ana GirişKatalog TaramaFotoğraf Çekim Noktası	<ul style="list-style-type: none">Referans SalonuSirkülasyon AlanlarıSürelî YayınlarTez OdasıOfislerLavabolarTarih Araştırmaları KitaplığıÇalışma AlanıFotoğraf Çekim Noktası

Kütüphane doküman olarak oldukça fazla kaynağı bünyesinde barındırmaktadır. Koleksiyonda Türkçe ve yabancı dilde olmak üzere yaklaşık 176 bine yakın basılı kitap, 30 bine yakın elektronik kitap, 2872 başlık basılı süreli yayın bulunmaktadır. Ayrıca koleksiyonda 52.500 cilt basılı dergi ile yüksek lisans ve doktora olmak üzere toplam 4857 adet tez bulunmaktadır. Bunların yanında 53 veri tabanı üzerinden yaklaşık 37 bin elektronik dergiye çevrimiçi erişim mümkündür. Kütüphanede bunların dışında harita, CD, DVD, VCD, disket gibi kitap dışı kaynaklar da mevcuttur (Karpuz, 2008).

3.1. KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesinin İşaret ve Yönlendirme Tasarım Bileşenleri Bağlamında Değerlendirmesi

Kütüphanede 3 farklı amaca yönelik yönlendirme tabelası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yapı içerisindeki mekânları tarif eden tabelalar, ikincisi kütüphanede bulunan kitap, dergi vb. gibi dokümanların yerini tarif eden tabelalar ve üçüncüsü ise uyarı ve ikaz tabelalarıdır. Çalışmanın bu bölümünde KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesinde bulunan işaret ve yönlendirme elemanları bu üç başlık üzerinden ele alınmıştır. Bu kapsamda incelenen yönlendirme tabelaları, mekân içerisinde oryantasyonu kolaylaştırmak amacıyla kullanıldığından yönlendirme tabelalarının niteliği mekânsal örgütlenmenin ve mekânı içerisindeki dolaşımın tasarımı ile birlikte incelenmiştir.

3.1.1. Mekân/Yer Yönlendirmesine Yönelik Tabelalar

Bilgilendirme tasarımının aktif kullanılan ortamlarda düzeni ve işleyişi sağlayabilmesi, görünür olabilmesi, ortamlarla uyumu yakalayabilmesi ve koruyabilmesi için mekân tasarımı ile birlikte ele alınması gerekir. İşaret ve yönlendirme elemanları, mekân tasarımının olanakları doğrultusunda değerlendirilip, yerleştirildiği takdirde amacına ulaşır (Bulut ve Uslu, 2017). Bu nedenle mekânlarda işaret ve yönlendirme elemanlarının bir yapı içerisindeki okunaklılığı

kolaylaştırması ve mekânın ergonomik ergonomisinin sağlaması yönüyle önemli bir yeri bulunmaktadır. Kütüphanede mekân yönlendirmesine yönelik tabelalar genel olarak mekân girişlerini tarif eden ve mekânlara gidiş yönünü tarif eden tabelalardır. Kütüphanede sirkülasyonun en yoğun olduğu katlar başta olmak üzere bütün katlarda bulunmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Kütüphanede mekân yönlendirmesine yönelik tabelaların konumları

-2. Bodrum Kat	-1. Bodrum	Zemin Kat	Birinci Kat
Sirkülasyon alanları Dokümantasyon yönlendirmesine yönelik tabelalar			

Kütüphanenin ana girişi ara bir bölme açılmaktadır. Bu ara bölmede kütüphaneye giriş ve çıkış için iki farklı geçiş kapısı bulunmakta ve kullanıcıların bu alana yönlendirilmesi sağlanması amacıyla; kapı üzerinde tabelalar yer almaktadır. Kütüphaneye girildiğinde katlarda hangi mekânların olduğunu gösteren; kitaplara erişimi kolaylaştıran genel bir tabela bulunmaktadır (Şekil 2). Böylece giriş katındaki tabela ile kütüphane içindeki birimlerin hangi katta olduğunu gösterilmektedir. Tabelanın biçimsel özellikleri de kullanıcı algısı için bir diğer önemli unsurdur. Bu açıdan tabela incelendiğinde ise tabelanın boyutu, yazıların karakteri ve boyutları uygun ölçülerdedir, ayrıca Türkçe yazılan karakterlerin yanında İngilizce karşılıklarının da yer alması kullanıcı profilinin çeşitliliği açısından olumlu bir yaklaşımdır.

Şekil 2. Mekanların hangi katta olduğunu gösteren tabela

Tabelaların malzemeleri, hem algıyı, hem kullanım ömrünü hem de gerektiğinde değişmesini kolaylaştıracak çözüm önerileri sunmalıdır. Bu bağlamda; zemin katta mekân yönlendirmesine tabelalar, alüminyum ve sticker malzemeli tabelalar olarak iki farklı biçimde öne çıkmaktadır. Alüminyum malzeme ile tasarlanan tabelalarda yazı ve fon rengi olarak bordo ve gri renkleri tercih edilmiştir (Şekil 3). Sticker olarak kullanılan tabelalar işe şeffaf yapışkanlı malzeme üzerine bordo yazıların kullanımı ile tasarlanmıştır (Şekil 4). Alüminyum olan tabelalar duvara monte edilmiş ve sabit olup sticker olanlar kolaylıkla sökülebilmektedir. Bu

tabelaların görsel (renk seçimi) açısından benzer özellikler göstermesi ve zemin katta sıklıkla kullanılan cam bölmelerin profillerinin de bu tonlarla uyumlu olması, mekân içerisinde dil birliğini sağlamıştır.

Şekil 3. Zemin katta mekanları tanımlayan alüminyum tabela örnekleri

Şekil 4. Zemin katta mekan girişlerini tanımlayan sticker tabela örnekleri

Kütüphanenin birinci katında referans salonu, süreli yayınlar, tez odası, tarih araştırmaları kitaplığı, ofisler, çalışma alanları ve lavabo mekânları yer almaktadır. Bu mekânları tanımlayan tabelalar; zemin katta olduğu gibi alüminyum tabelalarla aynı tipte tasarlanmıştır ve genel olarak mekânların girişlerinde bulunmaktadır (Şekil 5). Bu katta aynı tipte tabela kullanımı mevcuttur ve görsel açıdan mekânla bir uyum yakalamışlardır.

Şekil 5. Birinci katta mekanları tanımlayan alüminyum tabela örnekleri

-1. Bodrum kat, süreli yayınlar arşivi, okuma salonu ve cilt atölyesinin bulunduğu kattır. Merdivenlerden inildiğinde '-1. Zemin Kat' tabelası bulunmaktadır. Merdivenlerin sonunda ara hole açılan üç kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan biri lavabolara diğer ikisi ise ciltleme atölyesi ve süreli yayınlar arşivine açılmaktadır (Şekil 6). Katta bulunan lavabolara içeriden kapı olmasına rağmen kullanıcıların ulaşımı doğu cephesindeki kapıdan sağlanmaktadır. Mekân girişlerinde mekânları tanımlayan tabelalar yer almaktadır. Tabelalar kütüphanenin zemin kat ve birinci katındaki sticker ve alüminyum tabelalarla aynı tipte tasarlanmıştır. Camlarda sticker tabelalar tercih edilirken mekân girişi ve kat bilgisi veren tabelalar alüminyum tip tercih edilmiştir.

Şekil 6. -1. Bodrum katta mekânları tanımlayan tabelalar

-2. Bodrum kata inildiğinde katı tanımlayan bir tabela yer almaktadır (Şekil 7). Bu katın büyük bir bölümünü serbest çalışma salonunu oluşturmaktadır; onun dışında teknik oda ve depo mekânları da bulunmaktadır. Fakat bu mekânları tanımlayan bir tabelaya rastlanmamıştır. Katta kuzey cephesinden serbest çalışma salonuna bir giriş bulunmaktadır. Girişin yanında kontrollü geçişi sağlayan bir birim bulunmakta fakat bu birimi tanımlayan bir tabela bulunmamaktadır.

Şekil 7. -2. Bodrum kat mekânı tanımlayan tabela

Kütüphanelerin tüm katlarında mekân tanımlayan tabelalar 2 farklı tipte kurgulanmıştır. Benzer ve birbiriyle uyumlu olan mekân bilgilendirme tabelaları böylece kütüphaneye bir kimlik kazandırmaktadır.

3.1.2. Doküman Yönlendirmesine Yönelik Tabelalar

Kütüphane de bulunan dokümantasyonların sınıflandırılması ABD Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma sistemine göre düzenlenmiştir. LCC ("Library of Congress Classification - Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma Sistemi), sisteminde; **A**; Genel çalışmalar, AC Koleksiyonlar, Seriler, Kolektif çalışmalar, AE Ansiklopediler, AG Sözlükler ve diğer genel kaynaklar, AL Dizinler, AM Müzeler, Derlemeler, AN Gazeteler, AP Dergiler, AS Akademiler ve ilmi cemiyetler, AY Yıllıklar, almanaklar, direktöries, AZ Bilim tarihi, beşeri bilimler, **B**; Felsefe, Psikoloji, Din, **C**; Tarihe yardımcı bilimler, **D**; Tarih ve Avrupa tarihi, **E**; Tarih: Amerika, **F**; Tarih: Amerika, **G**; Coğrafya, Antropoloji, Eğlence, **H**; Sosyal Bilimler, **J**; Politik Bilimler, **K**; Hukuk, **L**; Eğitim, **M**; Müzik ve müzik kitapları, **N**; Güzel Sanatlar, **P**; Dil ve Edebiyat, **Q**; Bilim, **R**; Tıp, **S**; Tarım **T**; Teknoloji, **U**; Askeri Bilim, **V**; Deniz Bilimi, **Z**; Bibliyografya, Kütüphane Bilimi, Bilgi Kaynaklarını (URL-4) içermektedir.

Kütüphanede dokümantasyon yönlendirmesine yönelik tabelalar, dokümanların yerini tarif eden tabelalardır. Bu tabelalar kütüphanede referans birimleri, tez odası, süreli yayınlar gibi içerisinde dokümanların bulunduğu alanlarda yer almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Kütüphanede dokümantasyon yönlendirmesine yönelik tabelaların konumları

-2. Bodrum Kat	-1. Bodrum	Zemin Kat	Birinci Kat

Bu sınıflandırmanın gösterildiği tabela zemin katta yer almaktadır (Şekil 8). Tabela kütüphanedeki mekân yönlendirmesi yapan alüminyum tip tabelalarla aynı tipte tasarlanmıştır ve kitap salonlarına girmeden önce zemin katta galeri boşluğu hizasında bulunan alanda konumlandırılmıştır.

Şekil 8. Kütüphanede ABD Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma Sistemi Tabelası

Kütüphanede bulunan kitap salonları zemin kat, birinci kat ve -1. bodrum katlarda olduğundan dokümantasyona yönelik bilgilendirme tabelaları da buralarda yer almaktadır. Bu tabelalar ilgili birimler içerisinde, kitaplıkların başladığı ve sonlandığı bölümlerde konumlanmıştır. Böylece kullanıcının tabelaları algılayabilmesi kolaylaşmıştır. Tabelaların tasarımları, zemin ve 1. katta, alüminyum malzeme üzerinde siyah yazılar veya bordo zemin üzerine beyaz yazılar ile hazırlanmıştır (Şekil 9). -1. bodrum katta bulunan süreli yayınlar arşivi biriminde ise dokümantasyona yönelik tabelalar turuncu zemin üzerine siyah yazılarla yazılmıştır. İşlevsel açıdan görevini yerine getirse de görsel olarak mekânla uyum sağlamamıştır (Şekil 10).

Şekil 9. Zemin ve Birinci Katta dokümantasyona yönlendirmesine yönelik tabelalar

Şekil 10. -1. Bodrum Katta dokümantasyona yönlendirmesine yönelik tabelalar

Kütüphaneye genel olarak bakıldığında dokümantasyona yönelik 3 farklı tabela tipi bulunmaktadır. Zemin kat ve birinci katta benzer özellikler gösteren bu tabelalar, -1. Bodrum katta bulunan süreli yayınlar arşivinde farklılaşmaktadır.

3.1.3. Uyarı ve İkaz Tabelaları

Yapı içerisinde kısıtlama, uyarma veya ikaz amaçlı kullanılan tabelalardır. Riskli alanları, uzak durulması gereken tehlikeli bölgeler gibi alanlara dikkat çekmek amacıyla kullanılmaktadır. Kütüphanede yangın çıkışına, elektrik panosuna, yangın dolabına, yangın durumunda asansör kullanımına, acil durum butonuna, acil durumlarda çıkış yönü ve kütüphane kurallarına ilişkin uyarı tabelaları bulunmaktadır. Kütüphanede sirkülasyonun en yoğun olduğu katlar başta olmak üzere bütün katlarda bulunmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Kütüphanede bulunan uyarı ve ikaz tabelalarının konumları

-2. Bodrum Kat	-1. Bodrum	Zemin Kat	Birinci Kat
■ Sirkülasyon alanları ● Dokümantasyon yönlendirmesine yönelik tabelalar			

Kütüphanenin girişinde; kütüphane kullanımına yönelik ‘içeriye yiyecek ve içeceklerle girilemeyeceğine’ dair bir uyarı tabelası, sticker ile giriş kapısının olduğu bölümde konumlandırılmıştır. Kütüphane kurallarına ilişkin bir diğer uyarı ise birinci kattan çatı katına çıkmayı sağlayan merdivenin olduğu alanda “Çatı katına çıkma” konusundadır (Şekil 11). Bu uyarı tabelasında ise PVC malzeme kullanılmıştır.

Şekil 11. Kütüphane kurallarına ilişkin uyarı tabelaları

Kütüphanede yangın veya acil durum anında çıkış yönünü gösteren tabelalar bütün katlarda; koridor, kitap salonları gibi ortak kullanılan alanların tümünde gözün kolay algılayacağı yerlerde konumlandırılmıştır. Yangın çıkış levhaları tavandan asılan ışıklı ve PVC malzeme ile tasarlanmış ve duvara yapıştırılan PVC malzeme ile tasarlanmış olmak üzere 2 tipte bulunmaktadır. Her iki tipte de yeşil rengin hakim olduğu tabelalar bulunduğu mekanlarla görsel bir uyum göstermemektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Kütüphanede acil durum ve yangın çıkış yönü gösteren tabela örnekleri

Kütüphanede bunların dışında elektrik panosu, yangın dolabı, acil durum butonu ve acil durumlarda asansör kullanımına yönelik uyarı ve bilgilendirme tabelaları bulunmaktadır (Şekil 13). Kütüphanede her katta bulunan bu uyarı levhaları özellikle sirkülasyon ve kullanımın fazla olduğu alanlarda daha fazla yerleştirilmiştir.

Şekil 13. Acil durum uyarı ve bilgilendirme tabelaları

Kütüphanede tüm bunların dışında hareketli uyarı tabelaları da bulunmaktadır. Bunlar temizlik yapılma durumlarında; ihtiyaç halinde kurulup kaldırılabilen; kaygan zemin uyarısı için kullanılan elemanlardır (Şekil 14). Bu tabelalar PVC malzeme ile üretilmiş hafif ve kolay taşınabilen uyarı tabelalarıdır.

Şekil 14. Hareketli uyarı tabelaları

Kütüphanede bulunan uyarı ve ikaz tabelaları genel olarak özellikle renkleriyle mekânlardan farklılaşan ve dikkat çeken tabelalardır. Mekânlarda uyum içinde olmayan ve böylece algılanmasını kolaylaştıran tabelalar bu özellikleriyle işlevsel açıdan amaçlarına uygundur.

4. SONUÇ VE BULGULAR

Günümüz dünyasında bilginin artmasıyla bilgi tasarımı kavramını ortaya çıkmış ve 'bilgilendirme'nin önemi artmıştır. Özellikle modern yaşamla birlikte mimarlık alanında bilgilendirme tasarımı, önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan; bilgilendirme tasarımlarının eksik veya rastgele olduğu durumlarda görsel açıdan olumsuz, işlevsel açıdan yetersiz ve kimliği olmayan mekânlar oluşmaktadır. Mekânın niteliğini ve okunaklılığını artıran bilgilendirme tasarımları arasında işaret ve yönlendirme elemanları mekânın görsel düzenini sağlayarak aynı zamanda mekâna kimlik kazandırmaktadır.

KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi'nde 3 farklı işleve yönelik işaret ve yönlendirme elemanı bulunmaktadır (Tablo 5). **Mekân yönlendirmesine yönelik tabelalarda;** 2 farklı tip görülmüştür. Sticker olarak mekânların camlarına yapıştırılan bilgilendirme elemanları ve alüminyum malzemeden yapılmış bilgilendirme tabelalarının ortak özelliği aynı renklerde tasarlanmış olması ve kütüphanedeki sınır elemanları ile de görsel açıdan uyum sağlamasıdır. **Kütüphanede dokümantasyona yönelik bilgilendirme tabelalarında;** 3 farklı tip görülmüştür. Bu kategorideki tüm bilgilendirme tabelaları amacına uygun, işlevini yerine getirecek yerlerde konumlandırılmıştır. Zemin kat ve birinci katta bulunan tabelalar renk ve malzemeleriyle konumlandığı yüzeyle uyum içerisindeyken, -1. Bodrum kattaki dokümantasyon tabelalarına yeteri kadar önem verilmemiş ve bu tabelalar mekânla görsel bir bütünlük oluşturamamıştır. **Kütüphanede bulunan uyarı ve ikaz tabelaları;** kütüphane kurallarına ilişkin uyarı (1), acil durum çıkış yönü (2), acil durum uyarı (3) ve bilgilendirme ve hareketli uyarı tabelaları (4) olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Bu tabelalar kütüphanenin birçok yerinde ve özellikle kütüphanenin ortak kullanılan mekânlarında yoğunlukla yer almaktadır. Renkleri itibarıyla mekânla görsel açıdan uyumsuz olan bu tabelalar bu sayede kolay algılanmakta ve 'uyarma' işlevini karşılamaktadır.

Tablo 5. Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi'nde bulunan tabela tipleri

	Mekan Yönlendirmesine Yönelik Tabelalar		Dokümantasyona Yönelik Bilgilendirme Tabelaları			Uyarı ve İkaz Tabelaları			
Tip	Tip 1	Tip 2	Tip 1	Tip 2	Tip 3	1	2	3	4
Örnek
-2. Bodrum Kat	✓						✓	✓	✓
-1. Bodrum Kat	✓	✓			✓		✓	✓	✓
Zemin Kat	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Birinci Kat	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓

İşaret ve yönlendirme tabelaları tasarlanırken kullanılan renk, doku, malzeme, yazı karakteri, yazı boyutu gibi unsurlar kütüphanenin ve kullanıcının özellikleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu anlamda KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi'nde bulunan bilgilendirme tabelaları genel olarak hem görsel açıdan hem de işlevsel açıdan amacını karşılamaktadır. Ayrıca tabelalarda Türkçe ifadelerin yanı sıra İngilizce karşılıklarının da olması kullanıcı profiline çeşitliliği açısından olumlu bir olgudur. Kütüphanede bulunan çoğu tabela aynı tipin türevleri olarak tasarlandığından kütüphaneye bir kimlik kazandırmıştır.

KAYNAKLAR

- Akaydın Eren, Özlem; Canbay Türkyılmaz, Çiğdem, (2018), “İşlevsel Dönüşüme Uğramış Yapılarda Ergonomi Kavramı; Üsküdar Nevmekan Örnek İncelemesi”, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, Cilt 6, s. 279 – 292.
- Akış, Cennet, (1997), “Üniversite Kütüphanelerinde Teknik Hizmetler Bölümünün Ergonomik olarak Düzenlenmesinin Verimliliğe Etkisi”, Türk Kütüphaneciliği, 11 (4), s. 351-362.
- Bulut, Duygu Merve; Uslu, Özlem, (2017), “Mekân Tasarımında Bilgilendirme ve Yönlendirme Elemanlarının İncelenmesi, Forum Mersin Örneği”, İdil Dergisi, 6 (37), s. 2557-2579.
- Canbay Türkyılmaz, Çiğdem; Kuru, Rüya, (2019), “Kütüphane Yapılarının Mekansal Organizasyonunun Ergonomik Açısından Değerlendirilmesi: Bahçeşehir Üniversitesi Kütüphane Binası Örneği”, Ergonomi, 2 (3), s. 153-166.
- Calori, Chris; Vanden-Eynden, David, (2015), “A Complete Guide to Creating Environmental Graphic Design Systems”, Signage and Wayfinding Design, New Jersey and Canada: John Wiley & Sons Inc.
- Eren Akaydın, Özlem; Canbay Türkyılmaz, Çiğdem, (2018), “İşlevsel Dönüşüme Uğramış Yapılarda Ergonomi Kavramı; Üsküdar Nevmekan Örnek İncelemesi”, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 6, s. 279-292.
- Ertaş, Şebnem, (2012), “Çocuk Ve Spor İlişkisi Üzerine Fiziksel Biçimlenmeyi Etkileyen Ergonomik Faktörlere Dayalı Bir Model”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Fişenk, Halime, (2012), “Yönlendirme Dizgelerinde Yerleşke Kimliğine Uygunluk ve Grafik Tasarım Sorunları: Ankara İli Çankaya İlçesi Kızılay Mahallesi İçin Yönlendirme Dizgesi Tasarımı”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Ana Sanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Gibson, David (2009), “Information Design For Public Places”. The Wayfinding Handbook, Princeton Architectural Press, New York.
- Karpuz, Beyhan, (2008), “Teknik Üniversite Kütüphaneleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi Örneği”, Bilgi Dünyası, 9 (1), s. 230-237.
- Küçükcan, Berrin; Öztürk, Ayşe, (2006), “Kütüphane Binası Kullanıcıları Arasındaki İletişimde Binanın Rolü”, I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu, 25-26 Mayıs, İstanbul.
- Nas, Emine; Topraklı, Asım, (2019), “Sinop İli Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımları Üzerine Bir Değerlendirme”, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 37, s. 429-448.

Tamdoğan, Gürdal, (2009), “Enformasyon Zincirinde Bilgi Erişim Sistemleri, Bilgi Erişim Sürecinde Kütüphane Kurumu ve Diğer Bilgi Merkezleri”, Türk Kütüphaneciliği, Cilt 23, s. 1, s. 151-168.

Yazıcı, Fatih, (2018), “KTÜ Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi'nin Geçirdiği Mekansal Değişimlerin Mekan Kullanımına Etkisi”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Yurdadoğ, Berin U., (1990), “Enformasyon Çağında Kütüphaneler ve Kütüphanecilik”, DTCF Dergisi, 33 (1), s. 539-556.

URL-1 <http://www.mkreklamtabela.com/tr/yonlendirme-tabelasi/d3/131>

URL-2 <https://www.ktu.edu.tr/library-genelbilgiler>

URL-3 http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/pum_9ef3c.jpg

URL-4 https://tr.wikipedia.org/wiki/Kongre_Kütüphanesi_Sınıflama_Sistemi